ఆక్రోశం

ఆడెపు లక్ష్మీపతి

స్తబ్దంగా వున్న గాలి వుండి వుండి ఉయ్యాలలోని చంటిపాప నిద్రలో ఉలిక్కిపడ్డట్టుగా చలిస్తోంది. అలా చలిస్తున్నప్పుడల్లా రైలు కూత సన్నగా అలలు అలలుగా తేలివస్తోంది. వెంకటి చేస్తున్న పని ఆపి గడ్డపారను నిలిపాడు.

నుదుటిమీద అరచెయ్యిని ఏటవాలుగా ఆనించి, కళ్ళు మిటకరించి తూర్పు దిశకు వంతెన మీదికి దృష్టి సారించాడు. దూరాన వాగు దాని విశాలమైన ఇరు వొడ్డులను కలుపుతున్న వంతెనమీద పొద్దు బారెడు పైకెక్కింది. ఆకాశంలో మోదుగుపూరంగు వలయాలు క్రమంగా విస్తరించుకుంటూ నారింజపండు రంగును సంతరించుకుంటున్నాయి. అంబటివేళ దాటి పోతున్నదన్న మాట.

వెంకటి కళ్లు చికిలించుకుని చూశాడు. గబగబా పాకుతున్న జెర్రి పోతులాగా రైలుబండి పరిగెడుతూ వంతెనను దాటి తాటితోపులో ప్రవేశించి క్రమంగా కనుమరుగయ్యింది. శానా పొద్దయ్యిందే.. ఇయ్యాల బండి బాగా లేటయ్యింది అనుకున్నాడు స్వగతంగా. నడుముకు చుట్టే వున్న పంచె విప్పి చెమట తుడుచుకున్నాడు. తను ఇప్పటి వరకు చేస్తున్నపని గడ్డివామినీ చొప్ప గడ్డమా కలిపి చుట్టూరా వేస్తున్న ముళ్లకంచె పని ఎంతవరకు వచ్చిందా అనిఓసారి పరిశీలించి చూశాడు.

ఇంకా ఎంతకైవారం కంచె వాటాల్సి వుందో ఎప్పటికి పూర్తవుతుందోనని గడ్డివామి వేపూ ఆ పక్కన్నే పేర్చివున్న ముళ్లకంప—తుమ్మ పొరుకవేపూ మార్చి మార్చి చూసి మనసులో బేరీజు వేసుకుని పొద్దు గూకేటాల్లకన్నా ఇయ్యాల యెన్గు పనికానియ్యాలె అని అనుకున్నాడు.

అప్పుడే 'అంబా' అంటూ ఆవు అరిచింది. గడ్డివాము దగ్గర్నుండి స్పష్టంగా కనబడుతున్న తన ఇంటినీ దాన్ని ఆనుకుని వున్న పశువుల కొట్టాన్నీ చూశాడు వెంకటి. కొట్టంలోని పశువులు తమ మేతకు వేళయిందని సూచన అందిస్తున్నాయన్న మాట! విడిచిన బండి దగ్గర ఎడ్లు అప్పటిదాకా తింటున్న కొద్దిపాటి గడ్డి అయిపోవడంతో ఆశగా వాముకేసి చూస్తూ మోరలుసాచి తోకలు విసుర్తున్నాయి. "ఎహే... నియ్యవ్వ.... మీ ఆకలిపాడుగాను — ఇక పొండి మేత మెక్కి కొట్టంల నెమరేద్దురుగాని....?" అన్నాడు చిరుకోపంతో వెంకటి ఎడ్లనుద్దేశించి. ఔనుమరి... శ్రమించి అలిసిపొలసిన వాటికి తిండివేళయింది. ఆమాటకొస్తే తనకు మాత్రం ఆకలి కడుపులో కరకరమనడంలేదూ?

చాలా పొద్దు పోయినట్టనిపించింది. పని వాయిదా వేసికదిలాడు వెంకటి. ఎడ్లను బండికి పూన్చి అదిలించాడు. అవి ఒక్క పరుగులో ఇల్లు చేరుకున్నాయి. ఆ వూళ్లోని అందరి ఇండ్లలాగానే వెంకటిదీ పాతకాలపు పెంకుటిల్లు. ఆ ఇల్లు తూర్పు మూల వాసానికి పగ్గం పెట్టు దూరంలో తాతలనాటి పెద్ద చింతచెట్టు అన్ని దిశలకూ విస్తరించుకుపోయిన కొమ్మలతో గంభీరంగా నిలబడి వుంది. ఇల్లూ, వాకిలీ, కొట్టమూ—ఇవన్నీ విశాలమైన దాని నీడలో ఒదిగి పోయినాయి.

వెంకటి కొట్టంలోకి ప్రవేశించి కోడె ఆవు దూడల పరసన వాటికి కేటాయించిన స్థలంలో ఎడ్లను కట్టివేశాడు. అన్ని పశువులకూ మేత వేశాడు. పెద్ద నీళ్ళతొట్టె నింపాడు. అప్పటి దాకా చిన్నగా రంకెలు వేస్తుండిన కోడె ఆవురావురుమని మేతకు ప్రక్రమించింది. ఆవు అరుపులు మాని తృప్తిగా నెమరేస్తూంటే దూడ దాని చుట్టూతా తిరుగుతూ తనే తింటున్నంత సంబరంగా గంతులు వేసింది.

ఇంటి తాళం తీశాడు వెంకటి. గుప్పుమంటూ అదోరకమైన ముక్క ముక్కగా ధాన్యపు వాసన మొఖాన్ని తాకింది. విశాలమైన ఇల్లు. ఏ సామాను

20-9-91 ఆంధ్రజ్యోతి సచిత్ర వారపత్రిక

లేకుండా తలుపులు లేకుండా నాలుగు గదులున్నాయి అదనంగా ఇంటిలో. వాటిల్లో తెల్లజొన్న, మొక్కజొన్న ధాన్యం, ఆఖరి దాంట్లో కొత్తగా మార్చిన వడ్లు రాశిగా పోసి వున్నాయి. ధాన్యపువాసన వెంకటికి కమ్మగ అనిపించి, దీర్ఘ శ్వాసతో ఆఘ్రాణించాడు.

పశువులకు పిండిపెట్టి, ఆవుకు కుడితి కలిపాడు. ముద్దు ముద్దుగా మూతి చాపుతున్న దూడను దగ్గరికి తీసుకుని ప్రేమగా కలిపాడు. ముద్దుముద్దుగా వుండాల్సిన పశువులన్నీ వున్నాయి. ఒక్క గేదె తప్ప. ఆఖరు మోకు దగ్గర ఉత్త పలుపు వేళ్లాడుతోంది. పొద్దున్నే పశువుల కాపరి గేదెను కొట్టంలోంచి విడిచి మందలోకి తోలుకు పోయినట్టుగా అర్థమయింది వెంకటికి. తన భార్య పార్వతమ్మ వేళ ప్రకారంపిండిపెట్టమనీ, గేదెను జాగ్రత్తగా స్వయంగా మందలోకి తోలియ్యమనీ.... ఏవేవో చెప్పింది. ఇంటి దగ్గర ఇన్ని వ్యవసాయపనులు, పశువులకు సంబంధించిన బాధ్యతలు వదలి వెళ్లడం గురించి బెంగగా వున్నా తప్పని పరిస్థితయి పార్వతమ్మ తన కూతురి అత్తవారింటికి వెళ్లవలసి వచ్చింది.

ఇంతలో పోచమ్మ కుడివైపు నుండి కుక్కలు ఒక్కసారికి భౌభౌమని మొరుగుతున్న సవ్వడి వినవచ్చింది. ఊళ్ళోకి ఎవరన్నా కొత్తవాళ్లు వచ్చినప్పుడుగానీ, సంచార జాతులను చూసినప్పుడుగానీ, పరాయి కుక్కలు లేదా అపరిచిత జంతువులు కనపడ్డప్పుడుగానీ ఊరకుక్కలు సహజంగా చేసే అలజడి అది. కుక్కలు మరింత శ్రాదంగా మొరిగాయి. ప్రతిస్పందనగా ఎదుటిపక్షంలోని కుక్కలూ మొరిగాయి. కాని ఆ మొరుగుడు — పీలగా సాగదీసినట్టుగా వుంది. ఎదుటి దాడికోసం కాకుండా కేవలం తమ రక్షణ కొరకే చేస్తున్న ఘోషలాగా వుంది. రెండు నిమిషాల్లో కుక్కల అరుపులు మరింత దగ్గరయినాయి. తన ఇంటివేపే వస్తున్నాయి. లేవబోయినవాడల్లా అలాగే ఆగిపోయాడు వెంకటి.

వీథి మలుపు తిరిగి శారదకాండ్ల బృందమొకటి వెంకటి ఇంటి ముందాగింది. బృందంలో ఇద్దరు మగవాళ్ళు, ఇద్దరు ఆడవాళ్ళు, ముగ్గురు పిల్లలున్నారు. మగవాళ్లల్లో యువకుడు బరువైనకావడి — బట్టలు, బోళ్ళు, చాపలు ధాన్యపు మూటలు వేలాడదీసిన బరువైన కావడి — భుజాన మోస్తున్నాడు. రెండోవాడు ముసలివాడు తాంబూరలాంటి వాయిద్యాన్ని వాయిస్తూ, జానపద బాణీలో, బుర్రకథలాంటి రాగంతో పదాలల్లుతూవీరరసగాథ నొకదాన్ని పాడుతున్నాడు. వాడి భార్య బుడిగే (డోలులాంటి వాయిద్యం) లయబద్ధంగా వాయిస్తూ భర్త రాగానికి శృతి కలుపుతోంది. నోటితో తాళం వేస్తోంది. పడుచుపిల్ల — వాళ్ళకోడలు — వీపున పిల్లాడిని వేళ్లాడేసుకుని రెండు చేతులకు పని అప్పజెప్పి ఈతకమ్మలతో చాప అల్లుతోంది. వెంట వున్నపిల్లవాండ్ల చేతుల్లో సత్తు గిన్నెలున్నాయి. వాటిల్లో ఏవో ఆహార పదార్థాలున్నాయి. శారద కాండ్లనూ, వాళ్ల పెంపుడు కుక్కలనూ చూసి ఊరకుక్కలు మొరుగుతూ మీదమీదపడి కరవబోతున్నాయి. పడుచువాడు కావడిదించి, బూతులు తిడుతూ రాయి విసిరి ఊరకుక్కలను తరిమాడు.

పాడుతున్న కథకు విరామమిచ్చి శారదకాండ్ల బృందంలోని ముసలి వాడన్నాడు 'వెంకటయ్య పటేలా, దండాలు బాంచను'

ఊళ్లో పటేళ్ళు, పట్వార్లు, ఇంకా ఎందరో కామందులు వున్నారు. వాళ్ళతో పోలిస్తే వెంకటి బక్క రైతు. అయితేశారద కాండ్లుతమ యాచక స్వభావ రీత్యా అందర్నీ 'పటేలా' అనిగానీ 'దొరా' అనిగానీ 'అయ్యగారూ' అనిగానీ సంబోధించడం పరిపాటి.

'ఏమిరా పోశమల్లూ, బాగున్నారా?' కుశల ప్రశ్నవేశాడు వెంకటి.

'ఆ... గిట్లున్నం బాంచను ఏం బాగు మీ దయతోటి బతికేటోళ్లం...' అన్నాడు పోశమల్లు బృందంలోని ముసలివాడు.

'వారీ పోశమల్లూ! అందరి బతుకూ గట్లనే వున్నది. మాకు ఎంత లేకున్నా వేరేటోళ్లను అడుగుకోలేం. మీరు మాత్రం కాలమెట్లున్నా ధైర్యంగా అడుక్కుంటారు. మీ బతుకే నయ్యంరా!'

'అయ్యయ్యో గట్లంటవేంది పటేలా? మీరెక్కడ? మేమెక్కడ? ఊళ్ళూళ్ళు తిరిగి అడుక్కుతినెటోళ్ళం మేం. ఇండ్లు లెవ్వు. బూములు లెవ్వు. సర్కార్లు మారుతానయి. మాకొరకు ఏందేందో కొత్త ఇస్కీములు వత్తున్నయంటారు. ఐనా మా బతుకులు ఎక్కడేసిన గొంగడి గక్కన్నే అన్నట్టున్నాయ్. ఓట్లప్పుడు కూడా మమ్ముల పట్టించుకోరు. గంతెందుకు? మాకింతవరకు రాషను కారట్లు లేవు.....'

బీడి కట్టలోంచిరెండు బీడీలు పోశమల్లువాళ్ళకేసి విసిరి 'సరేగాని.... గిట్ల బయలెల్లిండ్రు? వచ్చిన పనేందో చెప్పుండ్రి' అన్నాడు వెంకటి.

'ఏమున్నది బాంచను. మాకులపోళ్ళమంతా వూళ్ళు పంచుకున్నాం. నాకు ఈదాపుల ఊళ్ళు వచ్చినయ్. గందుకనే వచ్చిన బాంచను. కోతలయితానయ్ కద! కల్లాల కాడ అడుక్కుంటూన్నాం. మీ కుప్పలు విన్ననే జారగొట్టిండ్రట కద. దొరా, నీకాల్మొక్తా.... అడ్డెడన్ని (తెలంగాణాలో ఒక కొలమానం) గింజలు పొయ్యుండ్రి బాంచను....' ప్రార్థిస్తున్నట్టుగా అన్నాడు పోచమల్లు.

'వారీ పోశమల్లూ, మీరు గింతగనం అడగాల్నారా? నేను నిరుడూ, ఆ ముందటేడూ మీరు అడిగినన్ని గింజలు పొయ్యలేదా: కాలం మంచిగుంటెనేను! పంటకు గదేందో పురుగు తాకింది. దాని యవ్వ... ఎన్ని మందులు పోసినా సావలేదు. రెండెకురాల పొలంల రెండు పుట్లు కూడా రాలేదురా వడ్లు. ఏం జెప్పేటట్లుంది.... ఏం చూసుకోవాలన్నా, ఎటు ఉర్కాలన్నా, ఎటు మెసులాలన్నా ఇద్దరమేవాయె... నేనూ, నా పెండ్లాం. చేతికింద ఎవరు లేకుంటు అయిపాయె. మా బతుకుల బండపడె....' అన్నాడు వెంకటి.

సమాధానపడ్డట్టుగా పోశమల్లు ముఖంలోరంగులు మారాయి. మెల్లగా అన్నాడు. "ఔను బాంచను. నీ సంగతి దెల్వదా. నీవు మహారాజ సోంటోనివి. మునుపెన్నడూ గిట్లకాకపాయె. ఎటు సూసుకోవాలన్నా మవ్వూ, పార్వతవ్వ దొరసానే నాయె! పాపం — ఆ దేవునసోంటి పొల్లగాడు సత్తయ్య గట్లయిపాయె. లోకం కండ్లల్ల మన్నుజల్ల."

టక్కున ఆగాడు వెంకటి. శూన్యంలోకి చూస్తూ ఆలోచనలో పడ్డాడు. తన కొడుకు సత్తయ్య — ఒక్కగానొక్క కొడుకు 'పోయి' అప్పుడే రెండేళ్ళు గడిచాయి. బతికివుంటె అతనికిప్పుడు ఇరవై రెండేళ్ల వయసువచ్చేది. చెట్టంత కొడుకు పోయాక ఎంత భారంగా గడిచిందీ కాలం!

వెంకటికి సత్తయ్య రూపం కళ్ళముందు మెదిలింది. కొడుకు తనలాగే పొడగరి. ఎండనక, చలనక కాయకష్టం చేసిన వొళ్ళు కండలు తిరిగి వుండేది. స్కూల్లో జరిగిన ఆటల పోటీల్లో ఎన్నో బహుమానాలు గెల్చుకున్నాడు. స్కూలు మాస్టారు ఎన్నోసార్లన్నాడు. అతడికి తగిన ఉద్యోగం మిలిటరీ సర్వీసు లేదా పోలీసు నౌకరీ అని. సత్తయ్య విరామ సమయాల్లో స్నేహితులతో సరదాగా తిరిగేవాడు. అర్థరాత్రి వేళప్పుడే నిర్భయంగా పొలం దగ్గరికెళ్ళి, మోకాలి లోతు బురదలో జమ్ముకొట్టేవాడు. వేరుశనగ పంటలప్పుడు ముసిముసి చీకట్లో కంచె మట్టూ తిరుగాడే ఎలుగుబంట్లనూ, అడివి పందులనూ వడిశెల విసిరి తరిమేసేవాడు.

శారదకాండ్ల ముసల్ది వెంకటి ఇంటి నలువైపులా పరికించి చూసి బిగ్గరగా పిలిచింది. "అవ్వా పార్వతవ్వ దొరసానీ! దయగల తల్లీ.... దా బాంచన్. నీ సల్లని సేయితోటి నీకు తోచినన్ని గింజలు మా జోలెలో పోసిపో... నీకీ తాప మనుమడు పుడుతాడు..."

"ఆమెలేదు. బిడ్డ దగ్గర్కిపోయింది. ఉండుండ్రి. నేనే కొలిశిపోస్త. మానెడన్ని వద్దు. అడ్డెడన్ని మక్కజొండ్లు తీసుకపోండి..." అని వెంకటి ఇంట్లోకి నడిచి ధాన్యం కొలిచాడు. అమితానందంతో జోలె పట్టింది ముసల్ది.

"నేను మళ్లీ జెప్తున్న దొరా! మీకీతాప మనుమడు పుడుతాడు. నీ బిడ్డకు మల్సారి కానుపు మగపిల్లాడయితడు. మనుమణ్ణి దెచ్చి సాదుకోండి... రంది పడకుండ్రి. మీకన్యాయం జేసినోళ్లకు మీగోస, ఉసురు తాకుతది. బగవంతుడు మిమ్ముల సల్లగ సూత్తాడు. బెమ్మంగారు జెప్పినట్టు పాపం చేసినోళ్ల

కోరమాండల్
సిమెంట్స్ లిమిటెడ్ వారి భీమ సిమెంట్

నెత్తురు కక్కుకుని సత్తారు. పున్యాత్ములే లోకంమీద వుంటారు... ఇగ పోతం బాంచవ్. సీకాల్మొక్త..."

పొగడ్తలు, దీవెనలు, ఓదార్పులు — అన్నీ కలిపి సంకీర్తనలాగా పాడింది ముసల్ది. పడుచువాడు కావడి భుజానికెత్తుకున్నాడు. బృందం కదిలి బండ్ల బాట వేపుగా సాగింది. కుక్కల మొరుగు దూరమయింది.

కొడుకు గురించి జ్ఞాపకాలు ముప్పిరి గొనగా అనాసక్తయోగంలో పడిపోయాడు వెంకటి. అలాగే రోలుమీద కూలబడ్డాడు. తలకు కొరివిపెట్టే వాళ్లు లేకుండా నిర్వంశమైపోయింది కుటుంబం — నిస్సారమై పోయింది బ్రతుకు!

సత్తయ్య తమ పేటలోని వాళ్లందరికీ తలలోని నాలుక వలె మెదిలేవాడు. యువకులను కూడగట్టి 'సంగం' పెట్టాడు. నీటి పంపకం విషయంలో, శిస్తుల లెక్క విషయంలో, వ్యవసాయాధి కారులకు రైతు సమస్యల గురించి విన్నపాలు రాయడంలో, రోడ్ల మరమ్మతు గురించీ, కరెంటు కోత గురించీ... ఇలా ఎన్నో గ్రామీణ విషయాల మీద అందరికీ సలహాలిచ్చి పేటనంతటినీ ఒక్క తాటిమీద నడిపించాడు. కొడుకు అందరి నోళ్లల్లో 'మంచోడు' అని నానుతున్నందుకు వెంకటి మనస్సులో చాలా ఆనందించాడు. కాని ఒక రోజు ఊరి సర్పంచూ, ఆ ప్రాంతపు ఎమ్మెల్యేకు బామ్మర్దీ అయినటువంటి అచ్యుతరావు,"వారీ వెంకటీ, ఈకాలపు పోరగండ్లకు బొత్తిగా మర్యాదా వినయమూ లేకుండా పోయినయిరా. నాలుగక్షరం ముక్కలు నేర్చుకోంగనే పెద్ద వకీళ్లయినట్టుగా మాట్లాడుతున్నారు. పెద్ద మనుషులు ఎదురుంగ వస్తే నిలబడుడు లేదు — నమస్తే జెప్పుడు లేదు మీ పేటలోని పోరగండ్లంతా కల్సి ఏదో సంగం గట్టింగ్రడట కద. దానికి మీనోడు — సత్తిగాడు — లీడరట కదా? అయితే మానె... సంగం పెట్టుకోనీ — కాని మాతో కయ్యాలు పెట్టుకోవద్దని జెప్పు వాడు బుద్ధిగ సదువుకుని పైకొస్తే మేము గూడ ఆనందిస్తం గదరా... గందుకనె.... యెగ్రియెగ్రి యేషాలేసి పాడుగావద్దని జెప్పు. మిడిసి మిడిసి పడద్దని జెప్పు మీనోనికి...!" అని నిలేసి అడిగినప్పుడు వెంకటి క్రుంగిపోయాడు. కొద్దిగా భయపడ్డాడు కూడా.

కొడుకుకు సలహా ఇచ్చాడు — "మనమూనానా మనం బతకాలె బిడ్డా... మనం గరీబోళ్లం. దొరలతోటి పేచీలు పెట్టుకోవద్దు. ఆళ్ళు గొప్పోళ్ళు..." అని.

దానికి కొడుకన్నాడు"దొరలు, దొరతనాలు పోయినై జమీందార్ల జమానా మట్టిలో కలిసి పోయింది. దొరనస్త్రాందు అంటె చెప్పులు సేత పట్టుకుని నిలబడేకాలం కాదిది. ఇది ప్రజల రాజ్యం. ఒకడుమరోడికి బానిసకాడు. అందరికీ సమాన హక్కులున్నాయి. పెద్ద మనుషులంతా కలిసి ఊరిని దోసుకు తింటూంటే చూసుకుంట ఊకోవాల్నా? గ్రామీణ క్రాంతి పథకం పేరిట మంజూరయిన నిధులను ఎమ్మెల్యే, అతని బామ్మర్దీ కలిసి స్వాహా చేశారు. రోడ్లు పోయించి నట్లు దొంగ కంట్రాక్టు బిల్లులు చూపెడుతున్నారు. రోడ్డుకోసం శ్రమదానం చేసింది. ఊళ్లో వాళ్లందరమూ కాదా? మరి సర్కారు సొమ్మును వాడబ్బసొమ్మని ఎందుకు మెక్కాలె? రక్షిత మంచినీటి పథకం కోసం వసూలైన చందాలు మాయమయినై నాసిరకం బోరింగులు చిలుంపట్టి ఊడిపోతున్నాయ్. ఇదంతా మోసమని నిలదీస్తున్నాం. పై అధికారులకూ, కలెక్టరుకూ ఫిర్యాదులు రాసినందుకు వాళ్లకు మామీద మంట. మనం న్యాయంకోసం అడుగుతున్నాం — మనకెందుకు భయం?..."

కొడుకు చెప్పిన మాటలు, సబబుగా అనిపించిన ప్పటికినీ వెంకటి మనసులో కొద్దిగా భయం గూడు కట్టుకుంది — మరో మారు కొడుకు గురించి పెద్ద మనుషులు హెచ్చరించే సరికి.

మరి కొన్నాళ్లకు వానాకాలం పంటలప్పుడు ఊళ్లో చిన్న తగాదా జరిగింది. పూర్వాశ్రమంలో దొరతనం వెలిగించిన ప్రముఖులు కైకూలీ జనాన్ని ముందుగా తమ పొలాల్లోని వరి కోతలకు రమ్మని ఆజ్ఞాపించారు. పాత కూలీ రేట్లకు రామనీ తమకు వచ్చిన చోటికి పనికి వెళ్ళే హక్కుందనీ కూలి జనం తిరస్కరించారు. సత్తయ్యా, మిగతా యువజనులు కూలీ జనానికి అండగా నిలబడ్డారు. కోపించిన ప్రముఖులు ప్రతీకారంగా — ఎప్పటినుండో తాత ముత్తా తలనుండి మార్గాలుగా చలామణీ అవుతున్న బాటలను మూసి"ఈ తోవలు బందు, ఇవి మా పొలాలు. మీ బండ్లు ఎక్కడ్నించయినా పోనీండి. మా భూములు అంటుకునే వీల్లేదు"అని విచిత్రమైన పేచీ లేవనెత్తారు. మరో మార్గం లేదు — ఒకవైపు వాగుమరోవైపు బురదకాలువలు బండ్లు వెళ్లె వీలులేదు. సంగం యువకులు 'ఇదేం అన్యాయం?' అని ఎదురు తిరిగారు. పెద్దల కిరాయి మనుషులకూ, యువకులకూ, లాఠీలతో తలపడేంతగా ఘర్షణ పెరిగింది. రైతులు తమ వాళ్లను వారించారు. "ఆనవాయితీగా వస్తున్న పద్ధతులు కావంటె మాకేది దిక్కు" అని పెద్ద మనుషులను బ్రతిమాలుకున్నారు. కుర్రవాళ్లది ఉడుకురక్తం కోపగించుకోకండి అని అనునయంగా మాట్లాడారు. అంతటితో చిక్కువిడింది — మార్గాలు తెరుచుకున్నాయి. ఆ రోజే వెంకటి కొడుకును ఆఖరుసారి చూడడం — అదే రోజు రాత్రి సత్తయ్య వెళ్ళాడు. మళ్ళీ తిరిగి రాలేదు.

ఉన్నట్టుండి — కోసిన జొన్న చేనులో, పేర్చిన గడ్డివామును ఉత్తరంగా మోట బావి వేపునుండి పిట్టలు 'గ్రీకురు... గ్రీకురు..' మంటూ రొదపెట్టనారంభించడంతో వెంకటి వర్తమానంలోకి వచ్చాడు. ఆ దిక్కుగా — కొమ్మలు నరకబడి బోసిగా కనబడుతున్న తుమ్మచెట్లు దిశగా చూశాడతడు. చెరువు కింది పొలాల నుండి సాగిన బండ్లబాట స్పష్టంగా కనబడుతోంది. బాటమీది నుండి ఎడ్ల బండొకటి పోతోంది. కరకరమంటూ రాళ్లమీదుగా ఆ తర్వాత కీచుమని సన్నని ఇసుకమీదుగా చక్రాలు తిరిగి, బాటకు ఇరువైపులా గుబురుగా కమ్ముకున్న నావిలిచెట్ల గుంపును దాటి బండి ప్రత్యక్షమయింది. వడ్లతో నిండిన బోరెం కట్టిన బండిని భారంగా లాగుతున్నా ఎడ్లు మరింత సమీపంలో కొచ్చాయి. నొగళ్లమీద నిలబడి ఎడ్లను అదిలిస్తున్న వ్యక్తిని ఆనవాలు పట్టాడు వెంకటి. అతడు రామస్వామి. అల్లంత దూరం నుండే రామస్వామి వెంకటిని చూశాడు. దగ్గాల్లాగి బండిని కుడివేపు మలిపి, చేనుమీదుగా అడ్డత్రోవన వెంకటి ఇంటి వేపు నడిపించాడు.

"ఏమోయీ రామసామీ! దారి తప్పి ఇటు వస్తున్నట్టున్నవ్?" అని పలకరించాడు వెంకటి.

"లేదు. యెంకటయ్యబావా! దారి సూసుకునే వస్తాను" బదులిచ్చాడు రామసామి.

"మంచిది. దా... దా... కూకో" అని ఆహ్వానించి, నులక మంచంవాల్చి, దానిమీద గొంగడి పరిచాడు. రామసామి బండిని అలాగె నిలిపి, ముల్లుగట్టె చేతుల్లో వుంచుకుని దిగి వచ్చి మంచంమీద కూర్చున్నాడు. అతడికి వెంకటి బీడి అందించి ఇద్ద

'అభిప్రాయం'

ఒక సందర్భంలో రాజ్యాంగ నిపుణుడు శ్రీ నానీ పాల్కీ వాలా ఇలా అన్నారు. 'మనది పెద్ద ప్రభుత్వం. కానీ పాలన మాత్రం నిర్జీవంగా వుంటుంది. అధిక సంఖ్యలో అధికారులున్నారు. వాళ్ళ సేవ మాత్రం శూన్యం. ఎన్నో ప్రణాళికలున్నాయి. కానీ జనానికి వాటి మూలంగా సుఖం లేదు. అపరిమితమైన చట్టాలున్నాయి. కానీ న్యాయం చాలా అరుదుగా జరుగుతూ వుంటుంది'.

సేకరణ: శ్రీధర శ్రీరామకృష్ణ

క్లాసిక్
షికాకాయి షాంపూ. మరియు కండీషనర్
(వనమూలికలతో)

సీకాయ, వనమూలికలు, బెర్ పౌడరు, ఉసిరిక రసం, బ్రహ్మి ఆకులు మరియు నీలి భృంగామ్లకలచే తయారు చేయబడినది "క్లాసిక్ షాంపు"

పరిశుభ్రత, తాజాదనం మరియు ఆరోగ్యవంతమైన తలస్నానానికి ఉపయోగించే క్లాసిక్ షాంపును భారత దేశంలో తయారుచేయువారు

క్లాసిక్

కాస్మెటిక్ ఇండస్ట్రీస్
1-82, చైతన్యపురి, హైదరాబాద్-500 036

రిని వెలిగించాడు. రామసామి పొగవదుల్తూ "కల్లం. కాడ్నుంచి వడ్లన్నీ జారగొట్టినట్టేనా బావా?" అని అడిగాడు.

"ఔనోయి. మాదెంత సేపు? నిన్న రాత్రి వడ్లు జారగొట్టిన. గడ్డి ఇయ్యాల పొద్దుగాల ఇంటికి దెచ్చిన. ముసిముసి సీకట్లనే లేచి మూడు మాట్ల బండి గట్టేటాలకు పనయిపోయింది."

"గందుకేనా, మారాజ తీరుగకాళ్లు జాపి కూకున్నవ్"

"ఎక్కడ కూకుండెటట్టు వున్నదోయి. దొంగ గొడ్లు పొ దుగాను — ఇటే తిరుగుతానయ్. గడ్డీ, సొప్ప దక్కేటట్టు లేవు. గందుకనె యెన్గు పని మొదలుపెట్టిన. ఇయాల పూరాగా కానిస్త"

"ఇంట్ల ఏ అలికిడి లేదు. పార్వతక్క ఎటు పోయింది?"

"యేగిలివారంగనె బండి గట్టి ఆమెను జమ్మికుంట బస్సు ఎక్కించిన. ఆటెంకనె కల్లం పని జేసుకున్నా. ఆమె ఇప్పుదు కొల్లూరులో అమృతవ్వ 'అత్తగారింట్లో చేరుకొనుంటది."

ప్రశ్నార్థకంగా చూసి తరువాత ఏదో స్ఫురించిన వాడిలాగా నేలకు తల వాల్చాదు రామసామి. "ఔను గాదు బావ. అమృతవ్వకు ఇప్పుదు పొద్దులు అన్న సంగతి మరిచేపోయిన. ఏందో బావా, అందరమూ ఒక ఊళ్లె ఉన్నట్టె గాని ఒకరి కట్టసుకం మరొకరు దెల్సుకోకుంట గాబట్టె. ఎవ్వళ్ల పనులల్ల వాళ్లముంటిమి గద. మేము గంతమందిమి కల్సి సేసుకుంటున్నా ఇండ్లల్ల ఆడోల్లకు, మొగోల్లకు ఊపిరి తిరుగుత లేదు, రికాము దొరుకుత లేదు" కొంచెం బాధపడుతున్నవాడిలా అన్నాడు.

రామసామి వయసులో వెంకటి కన్నా చిన్న. మనిషి దిట్టంగా, బలిష్ఠంగా ఉన్నాడు. అతనికి ఇద్దరు తమ్ముళ్లు ఉన్నారు. పెళ్లిళ్లూ, పిల్లలూ అయింతర్వాత కూడా అన్నదమ్ములు విడిపోలేదు. అంతే ఉమ్మడి కుటుంబం. నాలుగు నాగళ్ల భూమిని కలిసే చేసుకుంటున్నారు.

"పార్వతక్క మళ్లీ ఎప్పుడొస్తదో? చెయ్యేందుకు కాల్చుకుంటవ్ బావా? మా యింటికొచ్చి అన్నం తిందువురా" అన్నాడు రామసామి వెంకటి ముఖంలోకి చూస్తూ. కళ్లు పీక్కుపోయి అసలు వయసు కన్నా పదేళ్లు ఎక్కువగా కనబడుతున్నాడు వెంకటి.

"పొద్దుగాలనే వంట చేసింది. ఈ రోజుకు తక్లీబు లేదు. ఎల్లుండి వస్తనంది మీ అక్క. రేపటి సంగతి ఆటెంక సూద్దాంలే.."

కొన్ని నిమిషాలు ఇద్దరూ నిశ్శబ్దంగా వున్నారు. పొద్దు వాలిపోతున్నది. రామసామి మనసులో ఒక మాట పెట్టుకుని వచ్చాడు. అది వెంకటికి త్వరగా చెప్పేసి వెళ్లిపోవడానికి నిశ్చయించుకున్నాడు.

"మళ్ల వచ్చే సోమారం ఓరంగల్లుకు బోయె పనున్నది బావా. నువ్వూ రావాలె మాతోటి"

"ఎందుకోయీ? అడితిలో గింజల రేట్లు కనుక్కునేందుకా?" ప్రశ్నించాదు వెంకటి. వడ్లకు ఇప్పుడు ఎలాగూ రేటు పలకదు. మూడు నెల్లనుండి ముక్కుతున్న అరవై బస్తాల మొక్కజొన్నలకయినా ధర వస్తే అమ్ముదామన్న ఆశతో వున్నాడు వెంకటి.

"ఊహు... గందుగ్గాదు. మా తమ్ముళ్లు వేరుపడదామంటున్నారు. ఎప్పట్నుంచో ఈ ముచ్చట ఆడోళ్ల మనసులల్ల వున్నది.... ఇగ ఇండ్లు, జాగాల లెక్కలు కానియ్యాలే. వేరుపడే లోపల బిడ్డ లగ్గం జెయ్యమని మా నాయన అన్నాడు, మా మామ గూడ అదే మాటన్నాడు. మా బామ్మర్ది రెండు మూడు సమ్మందాలు సోల్తి పట్టుకచ్చిండు. ఓరంగల్లు కాడ ఓ పిల్లగాడున్నాడట. ఉజ్జోగమున్నదట. దొరింపయితే ఈ యేదు సుశీలకు లగ్గం జేస్తా..."

"మరి సుశీల ఏమంటాంది?"

"ఏంది బావా, ఇచ్చంత్రంగ మాట్లాడుతున్నావ్? పోయినేదు మంకుమట్టు పట్టింది పిచ్చిపిల్ల. ఎదిగిన పోరిని ఎన్ని రోజులని ఇంట్ల వుంచుకునేది? ఏదో మనకు శని తాకినట్టయి మనసును కున్నట్టు కాకపాయె. జరిగింది మర్చిపోవాలె. ఈ యేదు సుశీలకు లగ్గం జేసుదు ఖాయం"

వెంకటి నోరు మెదిపి ఔను అనలేదు, కాదు అనలేదు. రామసామి చెప్పిందానికి మౌనంగా తలూపాదు.

"గది సంగతి. సోమారం ఎటూబోకు. నీతోటి అయిదుగురం అయితానం. పిల్లగాడి తలిదండ్రులతో మాటా ముచ్చటా అయింతర్వాత యిడెం బెట్టుడు. మంచి రోజులుంటె వచ్చే నెలే లగ్గం పెట్టిద్దాం..." అని లేచాదు రామసామి. "ఇగ పోయొస్త".

మంచం మీద వెల్లకిలా వాలి మబ్బుల్లోకి చూడనారంభించాదు వెంకటి. చింత చెట్టు కొమ్మల్లోంచి ఆకాశం జల్లెడలా కనిపిస్తోంది. తన జీవితంలోని మధుర స్మృతులన్నీ జారిపోతూ, గుండెకు నిరంతరం గరుకుగా తాకే బండరాళ్ళు మాత్రమే మిగులుతున్నట్టుగా తోచింది. సుశీల.... చక్కని చుక్క. జింకపిల్లలాంటి చలాకీ పిల్ల. సత్తయ్యను ఎంతగానో ప్రేమించింది, ఎన్నో కలలు కంది. ఇద్దరికీ ఈడూ జోడూ సరిపోయిందనీ, జంట చిలకా గోరింకల్లాగా వుంటారనీ ఊరంతా ఆశీర్వదించారు. ఇప్పుడు ఆ పిల్ల— తన ఇంటి కోడలు కావాల్సిన పిల్ల — పరాయి సొత్తు కాబోతుంది.

ఇంటికప్పు మీద చింత కొమ్మలు చెదరగొట్టిన గూనపెంకులు అలాగే శిథిలావస్థలో వున్నాయి. పార్వతమ్మ ఏనాడో చెప్పింది— కిందికి వంగిన కొమ్మలను నరికెయ్యాలనీ, లేకపోతే కప్పు అంతా పాడయిపోతుందనీ. అయితే వెంకటి ఆ పనిని వాయిదా వేశాదు— కొదుకు పెళ్లి దృష్టిలో వుంచుకుని. పార్వతమ్మకు సత్తయ్య తర్వాత మూడేళ్లకు అమృత పుట్టింది. ఆమె వెనుక ఇద్దరు పుట్టి పోయారు. అమృతకు పదహారో ఏట మంచి సంబంధం చూసి పెళ్లి చేశాదు వెంకటి. ఆమె ఇప్పుదు రెండేళ్ల

పాపను చంకనెత్తుకుని, మరో పాపను నేడో రేపో ఒడిలోకి తీసుకో బోతోంది. కూతురికి పెళ్లి చేసిన మూడేళ్లకు కొడుకు పెళ్లి కూడా వెయ్యాలనుకున్నాడు వెంకటి. అప్పటికి సత్తయ్య ఇంటర్మీడియెట్ చదువు పూర్తిచేశాడు. సుశీలకు మనసిచ్చాడు.

సుశీల సత్తయ్యను అమాయకంగా ఆరాధించింది. చీర పాద చాటు నుండి సైగచేసి పిలిచేది. ఊసులు చెప్పకుంటూ తను వెంట తెచ్చిన తినుబండారాలు తినిపించేది సత్తయ్యకు. బతుకమ్మ పండుగలకు కొనుక్కొచ్చిన కొత్త బట్టలను ముందు అతనికి చూపెట్టి ఎలా వున్నాయని అడిగేది. పట్నంలోకి కొత్త సినిమా వచ్చినప్పుడు వెంకటి ఇంటికి వచ్చి, 'అత్తా, అత్తా బావ ఏడీ?' అని పార్వతమ్మను అడుగుతూ కాలుగాలిన పిల్లిలా తిరుగుతుండేది. ఒకసారి పార్వతమ్మ గంభీరంగా అడిగింది ''ఏందే పిల్లా, లగ్గం కాకముందే నా కొడుకును సినిమాలకు లేవదీసుకు పోతానావ్? ఇదేం సోద్యమే? వద్దు గీతావ్వలు మర్చిపో. ఎక్కువ సోపతి ముదిరిపోనియ్యన్నేను. వాడు— సత్తిగాడు రేపో మాపో మిల్రిటేలకు పొయ్యేటోడు. దేశంగాని దేశాలు పట్టిపోతడు. వానితోటి నువ్వేం సుకపడతావే యెర్రి పిల్లా? మీ నాయినలు నీకు బంగారమసోంటి పొల్లగాడ్ని సర్కారు నౌకరీ చేసేటోన్ని, బగ్గ సదూకున్నోన్ని చూసి లగ్గం చేత్తరు. మావోన్ని మర్చిపో''

అప్పుడు సుశీల అంది— ''అత్తా మళ్ల గిట్ల మాట్లాడితే నా మీద ఒట్టు. నాకు మనువంటూ అయితే సత్తయ్య బావతోటె.... అంతే!''

అలా అని కొడుకు చెయ్యి వుచ్చుకుని తుర్రుమంటూ పరుగెత్తుతూండిన సుశీలను చూసి భార్యతో అన్నాడు అదే సందర్భంలో వెంకటి— ''ఇగ వీళ్లను గిట్ల విడిచిపెట్టద్దు. జెప్పన లగ్గంజేసి కట్టిపడెయ్యాలె'' అని.

''అట్లనే నువ్వు రోజూ అంటున్న చింత కొమ్మలను ఆల్శ్యం జెయ్యకుండా నరికిప్త. . .

పెండ్లి నాడు వంటచెరుకుగా పనికివస్తయి. ఇల్లు కూడ సవరియ్యాలే''

గుండెలో కలుక్కుమంది వెంకటికి. కొడుకు పోయిన ఆ రాత్రి కాళరాత్రి గుర్తుకువచ్చి వెన్ను జలదరించింది.

కోతలప్పుడు జరిగిన తగాదా సద్దుమణిగి కోతలు సజావుగా సాగినై. తండ్రీ కొడుకులు తమ పొలం దగ్గర వరికుప్పలకు కాపలాగా పండుకున్నారు. శీతాకాలం రాత్రి గొంగడి ముసుగులో ఆదమరిచి నిద్రపోతున్న వాళ్లను మఫ్టీలో ఉన్న పోలీసులు తట్టిలేపారు.

''సత్తయ్య అంటె వీడేనా ముసలోడా?''

''నా కొడుకు బాంచను. ఏమయింది? ఎందుకు?''

''సర్కిల్ సాబ్ రమ్మంటున్నాడు. టౌనుకు తోలుకపోతం''

సత్తయ్యను జీపులో ఎక్కించుకుని పోలీసులు వెళ్లిపోయారు. మర్నాడు వెంకటి స్కూలు మాస్టారును తోడు తీసుకుని తానాకు వెళ్లాడు. అక్కడి పోలీసులు సత్తయ్యను వరంగల్లుకు తీసుకువెళ్లారని చెప్పారు. అక్కడికి పరిగెత్తాడు వెంకటి. అక్కణ్ణుంచి మరో చోటికి— గాభరాపడ్డ పక్షిలాగా తిరిగాడు వెంకటి. కొడుకు ఆచూకీ దొరకలేదు. గుండెలు బాదుకుని అధికారులతో మొరపెట్టుకున్నాడు. వకీళ్ళ సహాయం కోరాడు. మాస్టారు మిత్రుడయిన లాయరు కాయన సానుభూతి చూపి కేసు విచారించాడు. యస్పీ ఆఫీసు నుండి బదులువచ్చింది. గ్రామంలో ఉద్రిక్త పరిస్థితుల కారణంగా కొందరిని అదుపులోకి తీసుకోవడం జరిగిందనీ, ఆ మర్నాడే అందర్నీ విడుదల చేశామనీ, సత్తయ్య విడుదలయ్యాడనీ అయితే అతడు కనిపించడం లేదంటె 'తప్పిపోయిన' కేసుగా చర్యలు తీసుకుంటామనీ దాని సారాంశం.

కథ పరిధి ఇదేనని గిరిగీయడానికి లేదు. సమర్థులు జీవితంలో ఏ భాగం నుంచైనా వస్తువును తీసుకోగలరు. ప్రతిభావంతులు దేనినైనా కథగా చెప్పగలరు. మనమూ అంతటివారమైతే ఫరవాలేదు. లేనప్పుడు, ఏ పార జీవితమైతే సులభంగా చెప్పగలుగుతారో, ఏ వస్తువైతే కథకు సులభంగా లొంగుతుందో తెలుసుకోవడం మంచిది.

—కాళీపట్నం రామారావు
'కథాకథనం'

పది రోజుల తర్వాత కాకతీయ కాలువలో కుళ్లిన దశలో వున్న ఓ శవం తేలుకుంటూ రావడం గ్రామస్థుల కంటబడింది. శవం ఒడ్డూ పొడుగూ సత్తయ్య పోలికలకు సరిపోయాయి. పిచ్చిపట్టిన వారిలా ఆక్రోశించారు వెంకటి దంపతులు.

ప్రజాస్వామ్య హక్కుల వేదికకు చెందిన మేధావులూ, పాత్రికేయులూ జోక్యం చేసుకున్నారు. నిస్పందేహంగా సత్తయ్యది లాకప్ మరణమనీ, విచారణ అడ్డుకునేందుకు పోలీసు డిపార్టుమెంటు పాడుతున్న సరికొత్త రాగం ఈ 'మిస్సింగ్ క్రైరి' అనీ నిందించారు. వాస్తవాలను వెలికితీయాలనీ, దోషులను శిక్షించాలనీ పత్రికాముఖంగా డిమాండ్ చేశారు. ప్రభుత్వ స్పందన ఎలా వున్నా కానీ— ఈ దేశంలో జరుగుతున్న అసంఖ్యాకమైన అక్రమాలకు సంబంధించిన పెలికేకల్లాగానే— ఇదీ కాలగర్భంలో కలిసిపోయింది.

ప్రస్తుతం వెంకటికి బాధ— గుండెలోని బాధ కన్నుల్లోకి ఎగజిమ్ముకొచ్చింది. అతడిప్పుడు చంటిపిల్లాడిలా వెక్కివెక్కి ఏడ్వడానికి నిర్ణయించుకున్నాడు. బోర్లా పడుకుని గొంగడిలో ముఖం దాచుకున్నాడు.. ఎన్నడూ లేనంతగా ఈ రోజు దుఃఖం పొర్లిపొర్లి వచ్చింది.

అంతలో దభేలుమన్న చప్పుడు వినవచ్చింది. తల ఎత్తాడు వెంకటి. చుట్టూ కలయజూశాడు. అంతా మామూలుగానే వుంది. మళ్లీ వచ్చింది శబ్దం చెవులు రిక్కించాడు. కుండలు దొర్లినట్టూ, గిన్నెలు బోర్లించినట్టూ— తన ఇంటిలోపల్నుండే వస్తున్నాయి చప్పుళ్ళు.

లేచి కొట్టంలోకి చూశాడు వెంకటి. పశువులన్నీ యథాస్థానంలోనే వున్నాయి. నడిచి, బార్లా తెరచివున్న దర్వాజా గుండా ఇంట్లోకి ప్రవేశించాడు. అన్ని గదులూ పరికించాడు. పిల్లి మ్యావు మ్యావుమంటూ దండెం మీది నుంచి దూలం మీదికి దుముకి పారిపోయింది. ఎలుకలు మొగురం వెంబడి కిచకిచమంటూ పరిగెత్తాయి. మొగురం మీద మేకులకు వేళ్లాడుతున్న ఫోటోలు కిటకిటమన్నాయి. కొడుకు ఫోటో దగ్గర క్షణంసేపు నిలబడ్డాడు వెంకటి.

వంటగదిలో ముంత పగిలిన చప్పుడు వెంకటిని అటు లాగింది.

గదంతా చిందరవందరగా ఉంది. అన్నం గిన్నె, కూరగిన్నె దాదాపు ఖాళీగా పడి దొర్లుతున్నాయి. కొన్ని పదార్థాలు నేలమీద పడివున్నాయి. ఉట్టిమీది పెరుగు ముంతను కింద పడేసి పెరుగంతా నాకేస్తోంది—ఒక కుక్క.

వెంకటిని చూడగానే తను చేస్తున్న పని ఆపి, దోషిలాగా నిశ్చలంగా నిలబడింది కుక్క. తీక్షణమైన అతడి చూపులతో చూపులు కలపలేక ప్రక్కదారి పట్టి గోడవారగా నడిచింది పారిపోయేందుకు.

ఉల్లిగడ్డలు, చింత పులుసు చిక్కగా వేసి భర్తకోసం ఎండు చేపల కూర చేసి పోయింది పార్వతమ్మ. కూర వాసన కమ్మగా, ఘాటుగా ముక్కుపుటాల్ని తాకేసరికి పొద్దుటి నుండీ తానేమీ తినలేదన్న సంగతి గుర్తుకువచ్చి వెంకట్‌కి కడుపులో ఘోష మొదలయింది. కాని ఇప్పుడు ఏముంది? అన్నం, పెరుగూ, కూరా అన్నీ ఈ కుక్క— పరాన్నభుక్కూ, దిక్కుమాలినదీ అయిన ఈ ఊరకుక్క అంతా మెక్కేసింది!

వెంకట్ చేయి సాగి రోకలిని వడిసి పట్టుకుంది. కుక్క భయంగానూ, కోపంగానూ గుర్రుమంది. ఒక్క పరుగున బయటికురికింది. కాని— వెంకటి విసిరిన రోకలి దాని ఉరఃపంజరాన్ని బలంగా తాకింది.

దీనంగా చూసి కొద్దిసేపు కాళ్ల విలవిలలాడించి గుడ్లు తేలేసి అచేతనంగా వుండిపోయింది కుక్క.

వెంకటి అక్కణ్ణుంచీ కదిలి మంచం మీద కూర్చున్నాడు. ఏదో ఉపశమనం పొందినట్టుగా అనిపించింది. బీడీ వెలిగించి తేలికగా దమ్ము లాగాడు. ✖

కోరమాండల్
సిమెంట్స్ లిమిటెడ్ వారి భీమ సిమెంట్